

EUROOPAN NEUVOSTO

**KANSALLISTEN VÄHEMMISTÖJEN SUOJELUA KOSKEVAN
PUITEYLEISSOPIMUKSEN NEUVOA-ANTAVA KOMITEA**

**Toinen Suomea koskeva lausunto,
annettu 2. maaliskuuta 2006**

TIIVISTELMÄ

Suomi on toteuttanut useita kiitettäviä toimia puiteyleissopimuksen täytäntöönpanemiseksi. Yksi tärkeä edistysaskel on ollut ruotsin ja saamen kieliä koskevien kielilakien säätäminen. Näiden lakien täytäntöönpano on merkittävä haaste.

Myös yhdenvertaisuuslainsäädännön kehittäminen ja vähemmistövaltuutetun toimiston perustaminen ovat merkinneet huomattavaa edistystä. Näistä toimista huolimatta vähemmistöihin kuuluvat joutuvat kuitenkin vielä kohtaamaan syrjintää ja suvaitsemattomuutta monilla aloilla.

Suomi on perustanut merkittäviä uusia kanavia tukeakseen vähemmistöjen osallistumista. Näitä ovat muun muassa pysyvät alueelliset romaniasiain neuvottelukunnat. Nykyisissä rakenteissa ei kuitenkaan ole otettu riittävästi huomioon venäjänkielisen väestön tarpeita.

Kiistoihin maan omistuksesta ja käytöstä saamelaisten kotiseutualueella olisi tartuttava päättäväisesti, ja viranomaisten velvoitetta neuvotella saamelaiskäräjien kanssa olisi noudatettava tarkasti.

Arvokkaita aloitteita vähemmistökielisten joukkoviestinten tukemiseksi olisi kehitettävä edelleen, ja vähemmistökielistä koulutusta olisi laajennettava.

SISÄLLYSLUETTELO

KESKEISET HAVAINNOT	5
Valvontaprosessi	5
Yleinen lainsäädäntö- ja instituutiokehys	5
Syrjintä ja etnisten ryhmien väliset suhteet	5
Saamelaiskulttuuri	6
Joukkoviestimet.....	6
Kielilainsäädäntö	6
Koulutus.....	6
Osallistumisrakenteet.....	6
ARTIKLAKOHTAISET HAVAINNOT	8
Puiteyleissopimuksen 3 artikla.....	8
Puiteyleissopimuksen henkilöllinen soveltamisala	8
Puiteyleissopimuksen 4 artikla.....	9
Yhdenvertaisuuslainsäädäntö ja sen täytäntöönpano	9
Romanien täysi ja tehokas yhdenvertaisuus	11
Puiteyleissopimuksen 5 artikla.....	12
Saamelaisen määritelmä	12
Maa- ja maankäyttö saamelaisten kotiseutualueella	12
Kulttuurialoitteiden tuki	14
Puiteyleissopimuksen 6 artikla.....	15
Kotouttamistoimet	15
Etnisiin syihin perustuvat rikokset	15
Poliisin asenteet	16
Romanivankien eristäminen	17
Vähemmistöjen kuvaaminen joukkoviestimissä ja Internetissä	17
Puiteyleissopimuksen 8 artikla.....	19
Uskonnollisten yhteisöjen asema	19
Poikien ympärileikkaus	19
Puiteyleissopimuksen 9 artikla.....	20
Vähemmistökieliset joukkoviestimet	20
Puiteyleissopimuksen 10 artikla.....	21
Ruotsin kielen käyttö yhteyksissä viranomaisiin	21
Saamen kielilaki	22
Puiteyleissopimuksen 12 artikla.....	23
Vähemmistöistä tiedottaminen opetusjärjestelmässä	23
Romanien asema koulutuksessa	24
Ruotsin kielen opetus suomenkielisille oppilaille	24
Puiteyleissopimuksen 14 artikla.....	25
Venäjänkielinen opetus	25
Romanikielinen opetus	26
Saamenkielinen opetus	26
Suomenkielinen opetus Ahvenanmaan maakunnassa	27
Puiteyleissopimuksen 15 artikla.....	28
Romanien osallistuminen	28
Venäjänkielisten osallistuminen	28
Saamelaiskäräjien rooli	29
Yleiset neuvottelujärjestelmät	30
Vähemmistöjen pääsy eduskuntaan	30

Puiteyleissopimuksen 16 artikla.....	31
Hallintorajojen muutokset	31
Puiteyleissopimuksen 18 artikla.....	31
Pohjoismainen saamelaisopimus	31
YHTEENVETO	32
Myönteinen kehitys	32
Ongelmat.....	32
Suosituksset	33

KANSALLISTEN VÄHEMMISTÖJEN SUOJELUA KOSKEVAN PUITEYLEISSOPIMUKSEN NEUVOA-ANTAVA KOMITEA

TOINEN SUOMEA KOSKEVA LAUSUNTO

1. Neuvoa-antava komitea antoi tämän lausunnon 2. maaliskuuta 2006 puiteyleissopimuksen 26 artiklan 1 kappaleen ja ministerikomitean päätöslauselmassa (97) 10 olevan säännön 23 mukaisesti. Havainnot perustuvat tietoihin, jotka annettiin 9. joulukuuta 2004 vastaanotetussa toisessa valtion raportissa (jäljempänä valtion raportti), sekä muihin kirjallisiin lähteisiin ja niihin tietoihin, jotka komitea sai Suomen hallitukselta ja muilta tahoilta vieraillessaan Helsingissä ja Inarissa 26.–29. syyskuuta 2005.
2. Lausunnon I osa sisältää neuvoa-antavan komitean keskeiset havainnot tärkeimmistä asioista, jotka liittyvät puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoon Suomessa. Nämä havainnot kuvastavat yksityiskohtaisempia artiklakohtaisia havaintoja, jotka esitetään II osassa. II osa käsittää ne puiteyleissopimuksen määräykset, joiden sisällön osalta neuvoa-antavalla komitealla on sisällöllisiä huomioita.
3. Sekä I että II osassa viitataan laajasti puiteyleissopimuksen täytäntöönpanon ensimmäisellä valvontakierroksella tehtyjen havaintojen seurantaan. Nämä havainnot esitetään neuvoa-antavan komitean ensimmäisessä Suomea koskevassa lausunnossa, joka annettiin 22. syyskuuta 2000, ja vastaavassa ministerikomitean päätöslauselmassa, joka annettiin 31. lokakuuta 2001.
4. Lausunnon III osassa olevaa yhteenvetoa voidaan käyttää perustana ministerikomitean tuleville Suomea koskeville päätelmille ja suosituksille.
5. Neuvoa-antava komitea haluaa jatkaa vuoropuheluaan Suomen viranomaisten ja kansallisten vähemmistöjen edustajien sekä muiden puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoon osallistuvien kanssa. Osallistavan ja avoimen prosessin edistämiseksi komitea kehottaa voimakkaasti Suomen viranomaisia julkistamaan tämän lausunnon saatuaan sen.

KESKEISET HAVAINNOT

Valvontaprosessi

6. Suomi on suhtautunut rakentavasti puiteyleissopimuksen valvontaprosessiin. Se hyväksyi neuvoa-antavan komitean ensimmäisen lausunnon julkaisemisen jo varhaisessa vaiheessa, ja ensimmäisen valvontakierroksen tulokset esiteltiin viranomaisille ja kansalaisyhteiskunnan edustajille Helsingissä 1. helmikuuta 2002 pidetyssä seurantakokouksessa. Tämä oli lajissaan ensimmäinen seurantatilaisuus, ja useimmat sopimusvaltiot ovat sittemmin kiitettävästi ryhtyneet järjestämään vastaavia tilaisuuksia.

7. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä niitä toimia, joilla Suomi on tiedottanut viranomaisille ja muille asianomaisille ministerikomitean Suomea koskevan päätöslauselman sisällöstä. Myönteistä on myös se, että päätöslauselma on käännetty suomeksi, ruotsiksi ja pohjoissaameksi. Komitea pitää kuitenkin valitettavana, ettei sen yksityiskohtaisia kommentteja aina ole otettu huomioon tällaisissa hankkeissa. Esimerkiksi komitean ensimmäistä lausuntoa ei vielä ole käännetty kyseisille kielille.

8. Toista valtion raporttia laadittaessa viranomaiset noudattivat osallistavaa lähestymistapaa. Viranomaiset kuuluivat laajasti kansalaisjärjestöjä ja kansallisten vähemmistöjen edustajia sekä aihetta koskevassa kokouksessa että kirjallisesti. Raportin laatua paransi se, että lopulliseen tekstiin sisällytettiin useita järjestöjen esiin tuomia ongelmia ja kriittisiä havaintoja.

Yleinen lainsäädäntö- ja instituutiokehys

9. Puiteyleissopimuksen täytäntöönpanon ensimmäisen valvontakierroksen jälkeen Suomi on kehittänyt täytäntöönpanoon liittyvää lainsäädäntökehystään edelleen, erityisesti sellaisilla myönteisillä toimilla kuten uuden kielilain ja saamen kielilain hyväksyminen vuonna 2003. Merkittävä edistysaskel on ollut myös vähemmistövaltuutetun toimiston perustaminen, jonka olemassaolo on jo osoittautunut tärkeäksi välineeksi romanien ja muiden kansallisten vähemmistöjen ongelmien käsittelyssä. Muitakin tärkeitä normatiivisia aloitteita on valmisteilla, esimerkiksi pohjoismaisen saamelaisopimuksen valmistelu.

Syrjintä ja etnisten ryhmien väliset suhteet

10. Suomi on parantanut oikeudellisia ja institutionaalisia järjestelmiään, joiden tarkoituksena on torjua syrjintää, ja se on tehnyt joukon kiitettäviä aloitteita tehostaakseen kotoutumista ja ottaakseen huomioon suomalaisen yhteiskunnan lisääntyvän moninaisuuden. Tältä osin on kuitenkin vielä jäljellä monia epäkohtia ja käytännön ongelmia, kuten romanien ja muihin vähemmistöihin kuuluvien jatkuva syrjintä eri yhteyksissä, esimerkiksi palvelujen saannissa.

11. Huolimatta useista aloitteista, joita on tehty etnisten ryhmien välisen vuoropuhelun parantamiseksi, on nähtävissä merkkejä siitä, että jotkin valtaväestön ryhmät asennoituvat vähemmistöihin kielteisesti. Esimerkiksi internetissä käytävät keskustelut heijastavat usein vihamielisiä asenteita tiettyjä vähemmistöjä kohtaan, ja on saatu huolestuttavia tietoja suomalaisten koulujen oppilaiden suvaitsemattomuudesta muun muassa venäjänkielisiä lapsia kohtaan.

Saamelaiskulttuuri

12. Saamelaiskulttuurin merkitys tunnustetaan Suomessa yleisesti yhä laajemmin, ja saamen kielten ja muiden saamelaisidentiteetin perustekijöiden tukemiseksi on tehty joukko merkittäviä lainsäädäntö- ja toimenpideoitteita. Samanaikaisesti kiistat maanomistuksesta ja -käytöstä saamelaisten kotiseutualueella ovat entisestään kärjistyneet sen jälkeen, kun tämä asia nostettiin esiin puiteyleissopimuksen täytäntöönpanon ensimmäisellä valvontakierroksella. Koska ratkaisujen löytäminen avoimiin kysymyksiin on jatkuvasti viivästynyt, tilanne on vaikuttanut kielteisesti myös kyseisten alueiden yhteiskunnalliseen ilmapiiriin.

Joukkoviestimet

13. Suomessa on joitakin myönteisiä esimerkkejä julkisesta tuesta vähemmistöjen joukkoviestimille, kuten Saamen radion laajalle lähetystoiminnalle saamelaisten kotiseutualueella. Tällaisia käytäntöjä olisi laajennettava edelleen. Lisäksi nykyinen julkisen tuen järjestelmä olisi arvioitava uudelleen tarkoituksena varmistaa vähemmistöjen, kuten saamen- ja venäjänkielisten väestöryhmien, painoviestinten kehittäminen.

Kielilainsäädäntö

14. Uusi kielilaki ja saamen kielilaki luovat hyvän perustan ruotsin ja saamen kielten käytölle yhteydenotoissa viranomaisiin. Näiden lakien täytäntöönpanoa on kuitenkin tuettava ja seurattava tehokkaasti, jotta voimavaraongelmat ja muut ratkaisemattomat asiat saadaan ratkaistuiksi erityisesti oikeuslaitoksessa ja muilla keskeisillä aloilla.

Koulutus

15. Saamenkielisen opetuksen tehostamiseksi on toteutettu merkittäviä toimia, mutta edelleen on tarve lisätä opetuksen saatavuutta, myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella.

16. Venäjänkielistä opetusta annetaan opetusjärjestelmässä edelleen vain rajoitetusti, ja sen osalta tarvitaankin nykyistä laajempia kehittämissuunnitelmia.

17. Selvitykset romanien asemasta opetusjärjestelmässä ovat tuottaneet arvokkaita ehdotuksia siitä, miten voitaisiin ratkaista opetukseen liittyvät jatkuvat ongelmat, kuten romanien suhteellisesti suuri osuus erityisopetusta saavista oppilaista ja romanikielisen opetuksen vähäisyys. Näiden ehdotusten käsittelyä olisi jatkettava koordinoitujen toimien avulla.

Osallistumisrakenteet

18. Suomi on luonut pitkälle kehitetyn toimielinjärjestelmän edistämään kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien tehokasta osallistumista, ja esimerkiksi romanien osallistumista päätöksentekoon on edistetty kiitettävien toimin. On kuitenkin valitettavaa, etteivät viranomaiset ole hyväksyneet ehdotuksia neuvottelujärjestelyjen kehittämisestä venäjänkielistä väestöä varten.

19. Saamelaiskäräjien osallistuminen kulttuurituen kohdentamiseen on erittäin myönteinen menettely, mutta myös muille vähemmistöille on annettava nykyistä enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa kulttuurituen kohdentamiseen hankkeisiin joita he toteuttavat tai joita toteutetaan heitä varten. Lisäksi on epäiltävissä, että vaikka saamelaiskäräjiä kuullaankin usein, sen näkemyksille ei aina anneta riittävästi painoarvoa tietyillä päätöksenteon osa-alueilla.

ARTIKLAKOHTAISET HAVAINNOT

Puiteyleissopimuksen 3 artikla

Puiteyleissopimuksen henkilöllinen soveltamisala

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

20. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea katsoi, että viranomaisten olisi selvitettävä yhteistyössä asianomaisten tahojen kanssa, onko puiteyleissopimuksen sovellettavuutta tarkasteltaessa aiheellista ylläpitää jaottelua “vanhaveläisiin” (joiden viranomaiset katsovat kuuluvat puiteyleissopimuksen soveltamisalaan) ja muihin venäläisiin.

21. Komitea totesi, että suomenruotsalaisten keskuudessa vallitsee erilaisia näkemyksiä siitä, pitäisikö suomenruotsalaisten katsoa kuuluvan puiteyleissopimuksen soveltamisalaan, kun taas viranomaiset ovat katsoneet heidän tosiasiallisesti kuuluvan siihen.

22. Neuvoa-antava komitea totesi myös, että Ahvenanmaan maakunnan suomenkieliselle väestölle voitaisiin suoda mahdollisuus puiteyleissopimuksen antamaan suojaan maakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Komitea piti lisäksi mahdollisena harkita, että myös muita ensimmäisessä valtion raportissa mainittuja ryhmiä sisällytettäisiin puiteyleissopimuksen soveltamisalaan artiklakohtaisesti.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

23. Sen jälkeen, kun ensimmäiset puiteyleissopimuksen mukaiset valvontatulokset oli julkaistu, tehtiin joitakin uusia aloitteita Suomen venäjänkielisen väestön tilanteen ja aseman selvittämisestä. Näihin lukeutui muun muassa merkittävä venäjänkielisen väestön asioita koskeva raportti, jonka etnisten suhteiden neuvottelukunnan ETNON asettama erityistyöryhmä julkaisi vuonna 2002. Raportin tekijöiden mukaan venäjänkielinen väestö on kielensä, uskontonsa ja kulttuurinsa vuoksi erityinen kansallinen vähemmistöryhmä, ja työryhmä korosti, että on tärkeää tunnustaa Suomen venäjänkielisen väestön olemassaolo virallisesti.

24. Suomenruotsalaiset kansankäräjät (Svenska Finlands folkting), joka on suomenruotsalaisen väestön tärkein edustuselin, ei ole ilmoittanut neuvoa-antavalle komitealle muutoksista kannassaan, jonka mukaan puiteyleissopimusta ei tule soveltaa suomenruotsalaisiin. Kansalaisyhteiskunta on kuitenkin tehnyt uusia aloitteita, joilla pyritään aktiivisesti käyttämään puiteyleissopimuksen tarjoamia mahdollisuuksia suomenruotsalaisten eduksi.

25. Neuvoa-antava komitea toteaa, ettei toisessa valtion raportissa käsitellä yksityiskohtaisesti Ahvenanmaan maakunnassa asuvan suomenkielisen väestön asemaa. Komitea pitää kuitenkin myönteisenä, että sillä oli maavierailunsa aikana tilaisuus keskustella myös tämän väestönosan tilanteesta Ahvenanmaan edustajien kanssa käymässään vuoropuhelussa.

b) Ratkaisemattomat asiat

26. Valtion raportista ja muista viranomaisilta saaduista tiedoista ilmenee, että viranomaisten kanta puiteyleissopimuksen soveltamisalaan kuvastaa edelleen jaottelua “vanhavenäläisiin” ja muihin venäläisiin, vaikka valtion raportissa mainitaankin avoimesti, että tietyt venäläisvähemmistön edustajat ovat arvostelleet tätä lähestymistapaa. Kun otetaan huomioon myös muut edellä mainitun erityistyöryhmän tekemät ehdotukset, näyttää siltä, että venäjänkielisen väestön tunnustamista koskevia havaintoja on jatkokäsitelty virallisissa rakenteissa vain niukasti (ks. myös tähän liittyvät 15 artiklaa koskevat kommentit). Neuvoo-antava komitea on tietoinen siitä, ettei Suomen venäjänkielinen väestö ole yhtenäinen ryhmä, mutta se muistuttaa, että myös muut sellaiset ryhmät, joiden hallitus katsoo kuuluvan puiteyleissopimuksen soveltamisalaan, kuten romanit, ovat koostumukseltaan monimuotoisia, ja että asiaa käsiteltäessä olisi pidettävä johtavana periaatteena kyseisten henkilöiden itseidentifikaation periaatetta.

27. Samanaikaisesti, myös joidenkin muiden ryhmien edustajat ovat ilmaisseet kiinnostuksensa tulla puiteyleissopimuksen suojaamiksi. Muun muassa jotkut karjalaisista katsovat, että heidän kulttuuri-identiteettinsä erityisiä kielellisiä ja muita perustekijöitä olisi käsiteltävä tässä yhteydessä, ja myös jotkut kveenit ovat vaatineet, että heidät olisi tunnustettava Suomessa erityisryhmäksi. Myös inkeriläisten erityistä identiteettiä olisi käsiteltävä perusteellisemmin. Vaikka inkeriläiset ovatkin alun perin suomenkielinen väestöryhmä, useimpien inkeriläisten äidinkielenä on nykyisin venäjä, koska he ovat eläneet Venäjän federaatiossa ennen Suomeen muuttoaan, ja tämä heikentää myös heidän itseidentifikaatiotaan Suomessa. Suomen kielellisen ja etnisen moninaisuuden lisääntyessä edelleen esiin nousee todennäköisesti muitakin kysymyksiä, kuten virolaisten tilanne. Virolaiset ovat jo nyt yksi suurimmista Suomeen muuttavien kansallisuuksien ryhmistä, ja kokemukset heidän kotoutumisestaan ovat yleisesti ottaen verrattain myönteisiä.

Suosituks

28. Suomen viranomaisia kehoitetaan hyväksymään nykyistä selvemmin henkilöllisen soveltamisalan osalta sen osallistavan käytännön, jota ne noudattavat puiteyleissopimuksen mukaisessa vuoropuhelussaan, ottaen huomioon sen arvostelun, jota on kohdistettu jaotteluun vanhavenäläisiin ja muihin venäläisiin, sekä asiaan liittyvät havainnot, jotka esitetään työryhmän raportissa venäjänkielistä väestöä koskevista kysymyksistä.

29. Lisäksi Suomen viranomaisia kehoitetaan vuoropuheluun mahdollisuuksista suojella puiteyleissopimuksella muita sellaisia ryhmiä – esimerkiksi karjalaisia – , joiden edustajat ovat ilmaisseet kiinnostuksensa tulla sisällytetyiksi sopimuksen soveltamisalaan. Keskusviranomaisten ja Ahvenanmaan viranomaisten olisi myös lisättävä keskinäistä vuoropuheluaan puiteyleissopimuksen sovellettavuudesta Ahvenanmaan maakunnassa asuvaan suomenkieliseen väestöön, sikäli kuin asianomaiset osoittavat kiinnostusta tällaiseen vuoropuheluun.

Puiteyleissopimuksen 4 artikla

Yhdenvertaisuuslainsäädäntö ja sen täytäntöönpano

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

30. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea totesi, että Suomessa on voimassa syrjinnältä suojaavaa lainsäädäntöä, mutta piti huolestuttavina sen täytäntöönpano-ongelmia, kuten palvelujen tarjoamiseen liittyvää tosiasiallista syrjintää.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

31. Suomi on jatkanut yhdenvertaisuuslainsäädäntönsä kehittämistä ja toteuttanut sekä lainsäädännöllisiä että käytännön toimia saattaakseen osaksi kansallista lainsäädäntöään Euroopan yhteisön direktiivin (2000/43/EY) rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta sekä direktiivin (2000/78/EY) yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista. Uusi yhdenvertaisuuslaki (21/2004) sekä vähemmistövaltuutetun ja syrjintälautakunnan työn käynnistäminen ovat olleet erityisen tärkeitä toimia ja vahvistaneet niitä lainsäädännöllisiä välineitä ja järjestelmiä, jotka syrjinnän kohteeksi joutuneilla ja muilla asianomaisilla on käytettävissään. Tällä alalla on harjoitettu myös arvokasta valistustoimintaa.

b) Ratkaisemattomat asiat

32. Neuvoa-antava komitea toteaa, että Euroopan komissio on käynnistänyt Suomea vastaan rikkomusmenettelyn sen vuoksi, ettei yhteisön direktiiviä rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta sekä direktiiviä yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista ole saatettu osaksi Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntöä. Ahvenanmaalla on kuitenkin käynnistetty toimet asian käsittelemiseksi: uusi maakuntalaki syrjinnän estämisestä maakunnassa tuli voimaan joulukuussa 2005, ja syrjintävaltuutetun on määrä astua virkaansa maaliskuussa 2006.

33. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä, että yhdenvertaisuuslaissa edellytetään valtion ja kuntien viranomaisilta yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimista omilla toimialoillaan. Suomesta näyttää kuitenkin puuttuvan järjestelmä, jolla näiden suunnitelmien laatua ja täytäntöönpanoa seurattaisiin käytännössä.

34. Käytännössä syrjintää raportoidaan edelleen esiintyvän esimerkiksi liikkeissä romaneille annettavissa palveluissa. Joissakin tapauksissa venäläisiltä ja romaneilta on evätty pääsy ravintoloihin etnisistä syistä. Tältä osin neuvoa-antava komitea toteaa, että erityisesti perinteistä romanasua käyttävät romaninaiset ovat alttiita syrjinnälle.

35. Komitea pitää erityisen huolestuttavana sitä, että ilmoitusten mukaan rasismi ja nimittely, jota oppilaat kohdistavat venäläistaustaisiin lapsiin, ovat lisääntyneet suomalaisissa kouluissa. Rasistiset asenteet nousivat näkyvästi esiin myös etnisten suhteiden neuvottelukunnan ETNON vuonna 2004 julkaisemassa arvokkaassa tutkimuksessa, jossa selvitettiin, miten pääkaupunkiseudun koulut käsittelevät kasvavaa moninaisuutta.

Suositukses

36. Kattavan yhdenvertaisuuslainsäädännön täytäntöönpanoa ja siihen liittyviä valvontajärjestelmiä olisi jatkuvasti tuettava ja kehitettävä.

37. Viranomaisten olisi säännöllisesti valvottava yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettujen yhdenvertaisuussuunnitelmien laatua ja täytäntöönpanoa (ks. myös tähän liittyvät 6 artiklaa koskevat huomautukset).

38. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä nimittelyyn ja muihin ongelmiin, joita vähemmistötaustaiset oppilaat, mukaanlukien venäläiset, kohtaavat. Tämä edellyttää koulujen, vanhempainyhdistysten, kuntien ja valtion viranomaisten sekä muiden asianomaisten yhteisiä toimia.

Romanien täysi ja tehokas yhdenvertaisuus

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

39. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea totesi, että huolimatta yhdenvertaisuuden edistämiseksi toteutetuista erityistoimista, valtaväestön ja romanien välillä oli edelleen huomattavaa sosiaalis-taloudellista eriarvoisuutta.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

40. Suomi on edelleen kiinnittänyt erityistä huomiota romanien tilanteeseen eri aloilla, muun muassa kansallisen ja alueellisten romaniasiain neuvottelukuntien työn avulla.

41. Lisäksi vähemmistövaltuutettu on aktiivisesti käsitellyt niitä ongelmia, joita kansalliseen romanivähemmistöön kuuluvat kohtaavat esimerkiksi asuntoasioissa, ja yhä useammat romanit kääntyvät ongelmineen vähemmistövaltuutetun puoleen. Vähemmistövaltuutetun työ on joissakin tapauksissa edistänyt toimintojen yhteensovittamista paikallistasolla, esimerkiksi ratkaistaessa romanien asunto-ongelmia Pohjois-Suomessa.

b) Ratkaisemattomat asiat

42. Joidenkin romanien kokema syrjintä haittaa edelleen pyrkimyksiä täyden ja tehokkaan yhdenvertaisuuden takaamiseen. Valtion viranomaisten, vähemmistövaltuutetun ja muiden eri tahojen toteuttamista toimista huolimatta romaneja syrjitään edelleen asunnonhankinnassa, ja esimerkiksi syrjinnän estämiseen valittaessa vuokralaisia sosiaalisin perustein myönnettäviin vuokra-asuntoihin on kiinnitettävä jatkuvaa huomiota.

43. Paitsi asuntoasioissa ja koulutuksessa (koulutuksen osalta ks. 12 artiklaa koskevat huomautukset) on romanien asema huolestuttava myös työmarkkinoilla. Viranomaiset myöntävät avoimesti, että työmarkkinoilla esiintyy syrjintää, ja vähemmistövaltuutettu ja työministeriö ovat käynnistäneet merkittäviä hankkeita syrjintäongelmien vähentämiseksi. Tilastotietojen puuttuminen vaikeuttaa kuitenkin tilanteen seuraamista, sen taustalla olevien ongelmien tunnistamista ja parannuskeinojen ehdottamista.

Suosituks

44. Olisi laajennettava edelleen toimia, joilla pyritään takaamaan romaneille täysi ja tehokas yhdenvertaisuus asuntoasioiden ja työmarkkinoiden kaltaisilla keskeisillä aloilla, jotta keskusviranomaisten sitoutuminen saataisiin toteutetuksi käytännössä paikallistasolla ja yksityissektorilla. Tässä yhteydessä viranomaisten olisi yhdessä romanien edustajien kanssa etsittävä keinoja nykyistä parempien tilastotietojen saamiseen.

Puiteyleissopimuksen 5 artikla

Saamelaisen määritelmä

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

45. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea piti huolestuttavina saamelainen-käsitteen määrittelemisessä esiintyneitä vaikeuksia sekä sitä jännitettä, jonka tämä kysymys oli aiheuttanut Pohjois-Suomessa.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

46. Vuonna 2003 pidetyt saamelaiskäräjien vaalit aiheuttivat vähemmän kiistoja ja valituksia kuin edelliset vaalit. Vaalit toimitettiin sen tulkinnan mukaisesti, jonka korkein hallinto-oikeus oli vuonna 1999 antanut saamelaiskäräjistä annetussa laissa olevasta saamelainen-käsitteen määritelmästä, sisällyttäen tulkintaan sekä objektiiviset että subjektiiviset perusteet.

b) Ratkaisemattomat asiat

47. Keskustelu saamelainen-käsitteen määritelmästä jatkuu, ja saamelaiskäräjät on ilmaissut kannattavansa määritelmää, joka perustuu ensisijaisemmin kieleen.

Suositukses

48. Viranomaisten olisi yhdessä saamelaiskäräjien kanssa jatkettava pohdintaa saamelainen-käsitteen määritelmästä sekä selvitettävä tässä yhteydessä myös, onko oikeusvarmuuden kannalta hyväksyttävää, että saamelaiskäräjien vaaleissa nykyisin käytettävän määritelmän tietyt keskeiset käsitepiirteet perustuvat oikeudelliseen tulkintaan.

Maa- ja maankäyttö saamelaisten kotiseutualueella

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

49. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea korosti, että koska poronhoidolla, kalastuksella ja metsästyksellä on suuri merkitys saamelaisille alkuperäiskansana, kysymys maa- ja maankäytöstä saamelaisten kotiseutualueella on keskeinen saamelaiskulttuurin ja saamelaisten identiteetin suojelemisen kannalta. Siksi komitea toivoi, että meneillään oleva kiista maa- ja maankäytöstä ratkaistaisiin mahdollisimman pikaisesti ja siten, että ratkaisulla osaltaan suojeltaisiin saamelaisten kulttuuria puuttumatta muun väestön oikeuksiin. Komitea korosti, ettei kiistanalaisten maiden käyttäminen käytännössä saisi vaarantaa saamelaiskulttuurin ylläpitämistä tai kehittämistä myöskään ratkaisua odottaessa.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

50. Tarve ratkaista saamelaisten kotiseutualueen maa- ja maankäytökysymys tunnustetaan laajalti, ja myös korkein poliittinen taso, mukaan lukien tasavallan presidentti, on korostanut tätä asiaa.

51. Saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevien maiden hallinnan osalta neuvoa-antava komitea korostaa uuden Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) 4 artiklassa olevan säännöksen merkitystä. Säännöksen mukaan Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovittava yhteen saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä toteutettava siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään.

b) Ratkaisemattomat asiat

52. Lukuisista aloitteista huolimatta maa- ja metsätalouden oikeuskiistojen ratkaisemisessa ei ole edistytty konkreettisesti, vaan nämä kiistat näyttävät pelkästään lisääntyneen ensimmäisen valvontakierroksen jälkeen. Saamelaisten edustajat ovat arvostelleet viranomaisten viimeisimpiä yrityksiä ratkaista näitä kysymyksiä, esimerkiksi Lapin asutus- ja maankäyttöhistorian selvittämistä. Hallituksen mukaan tätä selvitystä voitaisiin käyttää keskeisenä välineenä pyrittäessä tasapainoiseen ratkaisuun, kun taas saamelaiskäräjien johto väittää, ettei saamelaisten näkemyksiä ole otettu huomioon selvitystä valmisteltaessa ja tutkijaryhmää valittaessa. Näistä lähtökohdista on ilmeisen vaikeaa löytää yhteistä ratkaisupohjaa tukeutuen selvityksen tuloksiin, joiden julkistaminen on toistuvasti viivästynyt.

53. Neuvoa-antava komitea katsoo, että ratkaisun aikaansaaminen edellyttää korkean tason poliittista sitoutumista ja osallistumista ja että ensi vaiheessa on pyrittävä yhdessä sopimaan tavoiteltavaan ratkaisuun johtavan prosessin yksityiskohdista. Komitean mielestä saamelaiskäräjien tuki prosessin yksityiskohdille ja lopulliselle tulokselle vaikuttaa osaltaan prosessin onnistumiseen, mutta komitea on tietoinen siitä, että myös tiettyjen muiden henkilöiden maa- ja metsätalouden oikeuksia koskevat oikeudet vaatimukset on otettava huomioon tässä yhteydessä.

54. Neuvoa-antava komitea korostaa myös, että maa- ja metsätalouden oikeudellinen epävarmuus haittaa etnisten ryhmien välisiä suhteita kyseisillä alueilla ja vaikuttaa siten kielteisesti puiteyleissopimuksen 6 artiklan täytäntöönpanoon.

55. Edellä kuvattujen maa- ja metsätalouden oikeuskiistojen jatkuessa nykyinen maankäyttötilanne on herättänyt yhä enemmän erimielisyyksiä, jotka koskevat erityisesti Metsähallituksen hakkuita ja muita toimia tietyissä saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevista metsistä. Neuvoa-antava komitea pitää erityisen huolestuttavina tietoja, joiden mukaan näissä toimita ei aina kiinnitetä tarpeeksi huomiota poronhoidon tai muiden saamelaiskulttuurin osa-alueiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen eikä noudateta riittävästi saamelaiskäräjien näkemyksiä (ks. myös tähän liittyvät 15 artiklaa koskevat huomautukset). Tunnustaen metsätalouden merkityksen saamelaisten kotiseutualueen kuntien taloudelle ja tietoisena siitä, että metsätalous työllistää myös saamelaisia, komitea korostaa, että hakkuut ja muut metsätalouteen liittyvät toimet on yksiselitteisesti suoritettava suojellen saamelaisten alkuperäiskansan oikeutta kehittää poronhoitoa ja muita kulttuurinsa perustekijöitä. Tässä yhteydessä komitea pitää valitettavana, ettei Metsähallituksen henkilöstö näytä kaikilta osin ymmärtäneen saamelaisten erityisasemaa Suomen ainoana perustuslaissa tunnustettuna alkuperäiskansana.

Suosituks

56. Suomen olisi käsiteltävä vallitsevaa oikeudellista epävarmuutta saamelaisten kotiseutualueen maa- ja metsätalouden oikeuksista ensiarvoisen tärkeänä asiana, panostamalla asiaan korkealla poliittisella tasolla sekä suunnittelemalla prosessi, jonka kaikki keskeiset asianomaistahot, myös saamelaiskäräjät, hyväksyvät. Prosessin tuloksen olisi kuvastettava täysimittaisesti saamelaisten oikeutta kehittää kulttuuriaan, mutta tätä oikeutta olisi kunnioitettava myös nykyisessä

maankäytössä. Tältä osin Metsähallituksen hakkuukäytäntöihin ja niihin liittyviin muihin toimiin olisi kiinnitettävä erityistä huomiota, ja lisäksi ulkopuolisten tahojen olisi seurattava ja arvioitava niitä, jotta varmistetaan saamelaisten kulttuuri- ja osallistumisoikeuksien tarkka noudattaminen.

Kulttuurialoitteiden tuki

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

57. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea piti myönteisenä, että saamelaiskäräjillä on oikeus päättää saamelaiskulttuurin ja saamelaisjärjestöjen toiminnan edistämiseksi tarkoitettujen määrärahojen käytöstä. Komitea korosti, ettei tämä saisi johtaa tarkoitukseen varattavan kokonaissumman alentamiseen.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

58. Saamelaiskäräjät vastaa edelleen kyseisten määrärahojen kohdentamisesta, ja tarkoitukseen varattu summa, jonka reaaliarvo oli vuosien mittaan alentunut, näyttää viime aikoina jonkin verran kasvaneen. Vuonna 2005 määrärahoja varattiin yhteensä 205 000 euroa. Samaan aikaan saamelaismusiikin ja muiden saamelaiskulttuurin perustekijöiden näkyvyys ja niihin kohdistuva kiinnostus Suomessa ovat selvästi kasvaneet.

59. Myös muiden vähemmistöjen kulttuuritoiminnoille ja -järjestöille suunnattuja määrärahoja, jotka on tarkoitettu monikulttuurisuutta edistäviin ja rasismia torjuviin hankkeisiin, on lisätty vuodesta 2005 alkaen niiden pysyttyä samansuuruisina usean vuoden ajan.

b) Ratkaisemattomat asiat

60. Edellä kuvattu saamelaiskulttuurin näkyvyyden lisääntyminen on tärkeää saamelaisille yleensäkin, mutta erityisen merkityksellistä se on kolttasaamelaisille, joiden kieli on edelleen vaarassa kadota ja vaatii yhteisiä elvytystoimia.

61. Saamelaiskäräjät ja joukko muita asianomaistahoja ovat ehdottaneet, että Ivaloon perustetaan saamelaiskulttuurikeskus saamelaiskäräjien toimintaa ja erilaisia kulttuuritoimintoja varten. Keskusviranomaiset ovat tukeneet tämän ehdotuksen kehittämistä edelleen, mutta toistaiseksi ei ole tehty konkreettisia päätöksiä ehdotuksen rahoittamisesta ja muista sen toteuttamisen keskeisistä näkökohdista.

62. Tuen myöntämisestä muiden vähemmistöjen järjestöille vastaa opetusministeriö, eivätkä näiden vähemmistöjen edustajat suoranaisesti osallistu asiaa koskevaan päätöksentekoon.

Suosituksset

63. Viranomaisten olisi edelleen etsittävä lisäresursseja saamelaiskulttuurin ja -järjestöjen tukemiseksi kiinnittäen erityistä huomiota aloitteisiin, joilla pyritään säilyttämään kolttasaamen kielen kaltaisia uhanalaisia saamelaiskulttuurin perustekijöitä. Neuvoa-antava komitea katsoo, että sitä myönteistä kehityssuuntausta, joka on meneillään kiinnostuksessa saamelaiskulttuuria kohtaan ja tämän kulttuurin näkyvyydessä, voitaisiin edelleen vahvistaa kehittämällä ehdotusta saamelaiskulttuurikeskuksen perustamisesta.

64. Viranomaisten olisi hyödynnettävä saamelaisasioista saamiaan myönteisiä kokemuksia ja tarkistettava se menettely, jolla ne myöntävät tukea muiden vähemmistöjen järjestöjen aloitteille, antaakseen näiden vähemmistöjen edustajille merkityksellisen roolin päätöksenteossa.

Puiteyleissopimuksen 6 artikla

Kotouttamistoimet

Nykytilanne

65. Suomi on toteuttanut useita merkittäviä toimia ottaakseen huomioon yhteiskuntansa moninaisuuden lisääntymisen. Neuvoa-antava komitea suhtautuu myönteisesti muun muassa Suomen Kuntaliiton toimiin, joilla on pyritty tehostamaan vähemmistöihin kuuluvien kotoutumista. Tässä yhteydessä komitea korostaa, että on tärkeää tarjota riittävä maksuton kansallisten kielten opetus sellaisille henkilöille – myös aikuisille –, jotka ovat saapuneet Suomeen äskettäin.

66. Neuvoa-antava komitea toteaa myös, että uuden, 1. kesäkuuta 2003 voimaan tulleen kansalaisuuslain täytäntöönpano on osaltaan edistänyt kotouttamispyrkimyksiä erityisesti lisäämällä kaksoiskansalaisuuden hyväksymistä ja hakemista. On tärkeää varmistaa, että kansalaisuuslaissa säädetyt vaatimukset kansallisten kielten taidosta pannaan täytäntöön siten, etteivät ne aiheuta kohtuuttomia esteitä kansalaisuusprosessille.

Suositus

67. Viranomaisten olisi jatkettava vähemmistöihin kohdistuvia kotouttamistoimia hallinnon eri tasoilla, muun muassa järjestämällä kansallisten kielten opetusta. Lisäksi niiden olisi seurattava kansalaisuusprosessiin liittyvien kielitaitovaatimusten täytäntöönpanoa varmistaakseen, etteivät nämä vaatimukset aiheuta kohtuuttomia esteitä.

Etnisiin syihin perustuvat rikokset

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

68. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea totesi rikoslaissa kielletyn syrjinnän jatkuvan Suomessa ja kehotti Suomea tehostamaan pyrkimyksiään torjua sitä, muun muassa tutkimalla syrjintätapaukset ja saattamalla ne syytteeseen.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

69. Rikoslakiin vuonna 2004 tehdyillä muutoksilla lisättiin etnisiin syihin perustuvista rikoksista määrättäviä seuraamuksia, ja sisäasiainministeriö on vuosittain teettänyt selvityksen raportoidun rasistisen rikollisuuden kehittymisestä.

70. Joissakin tapauksissa, joissa romaneja on väitetty syrjityn, asian käsittely on parantunut, kun valtakunnansyyttäjänvirasto on puuttunut asiaan käräjäoikeustasolla tehtyjen syyttämättäjäntämispäätösten jälkeen.

b) Ratkaisemattomat asiat

71. Tuoreet selvitykset osoittavat, että poliisin tietoon tulleet väitetyt rasistiset rikokset ovat lievästi lisääntyneet (vuonna 2004 ilmoitettiin 558 tapausta, ja yleisin väitetty rasistinen rikos oli pahoinpitely). Neuvoa-antava komitea kiinnittää huomiota päätelmään, että tämä suuntaus saattaa osittain kuvastaa lisääntyntä valmiutta ilmoittaa rasistisista rikoksista, vaikkakin yleisesti otaksutaan, että suuri osa näistä rikoksista jää edelleen ilmoittamatta huolimatta joistakin kiitettävistä tiedotushankkeista, joilla niiden ilmoittamista on pyritty edistämään.

72. Valitettavasti näyttää siltä, ettei luotettavia tilastotietoja rasistisia rikoksia koskevista syyteistä ja tuomioista kerätä järjestelmällisesti, ja tämä vaikeuttaa tilanteen tutkimista yksityiskohtaisesti.

Suosituksset

73. Syrjintää ja muita etnisiin syihin perustuvia rikoksia olisi seurattava valppaasti, ja niistä olisi tarvittaessa määrättävä riittävät seuraamukset. Olisi tuettava valtakunnansyyttäjän sitoumusta seurata tiiviisti syyttäjien toimia tällaisissa tapauksissa, ja tähän olisi liitettävä riittävät koulutustoimet. Olisi kehitettävä uusia menetelmiä tietojen keräämiseksi etnisiin syihin perustuvista rikoksista, myös niiden tutkinnasta ja syytteeseen saattamisesta.

Poliisin asenteet

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

74. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea piti valitettavana sitä, että kielteiset asenteet tiettyjä vähemmistöryhmiä kohtaan olivat suhteellisen yleisiä poliisien keskuudessa, ja komitea vaati lisätoimia poliisien suvaitsevaisuuden edistämiseksi.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

75. Neuvoa-antavalle komitealle on raportoitu tietyistä aloitteista, joilla edistetään poliisien suvaitsevaisuutta, ja se toteaa, että parhaillaan kehitetään uusia ohjeita suvaitsevaisuuden lisäämisestä, rasismien torjunnasta ja rasististen rikosten tutkinnasta. Paikallistasolla, esimerkiksi Vantaan kaupungissa, on tehty tiettyjä myönteisiä aloitteita vuoropuhelun parantamiseksi poliisin ja vähemmistöjen välillä.

76. Poliisiviranomaiset ovat myös tunnustaneet tarpeen edistää vähemmistöihin kuuluvan henkilöstön palkkaamista, ja tämä tavoite on otettu huomioon esimerkiksi uudistettaessa poliisikoulun pääsykokeita. Saavutetut konkreettiset tulokset ovat kuitenkin olleet vaatimattomia.

b) Ratkaisemattomat asiat

77. Neuvoa-antava komitea toteaa, että on edelleen tarpeen vahvistaa poliisin ja kansallisten vähemmistöjen keskinäistä luottamusta. Tiettyjen vähemmistöjen edustajia huolestuttaa esimerkiksi se, ettei poliisi aina käsittele heihin kohdistettuja suvaitsemattomuuden, rasismien tai jopa väkivallan ilmauksia riittävän tehokkaasti, kun taas vähemmistöihin kuuluvien tekemät väkivaltarikokset saavat usein laajaa huomiota osakseen.

78. Tärkeät pyrkimykset palkata poliiseiksi vähemmistöjen edustajia ovat vaikeutuneet muun muassa niiden ongelmien vuoksi, joita monilla vähemmistöihin kuuluvilla on kahden kansallisen kielen taitoa koskevien vaatimusten täyttämässä.

Suosituksset

79. Poliisin ja kansallisten vähemmistöjen edustajien olisi pyrittävä syventämään vuoropuheluaan yhteisistä asioista myös paikallistasolla, ja poliisin olisi varmistettava, että kaikki suvaitsemattomuuden ilmaukset käsitellään asianmukaisesti. Viranomaisten olisi myös pohdittava, miten ne voisivat madaltaa niitä esteitä, joita kielitaitovaatimukset asettavat pyrkimyksille kouluttaa ja palkata vähemmistötaustaisia poliiseja.

Romanivankien eristäminen

Nykytilanne

80. Neuvoa-antavalle komitealle on raportoitu, että romanivangit on joissakin Suomen vankiloissa omasta pyynnöstään sijoitettu eristettyihin tiloihin, koska he haluavat suojella itseään joidenkin muiden vankien vihamielisyydeltä ja väkivaltaisuukselta. Muun muassa Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) on pannut merkille, että vankien keskeinen pelottelu ja väkivaltaisuus on joissakin Suomen vankiloissa yleisenä ongelmana¹. Neuvoa-antava komitea on huolestunut siitä, että tämän ongelman lisäksi romanivankien eristämispyyntö saattavat joissakin tapauksissa kuvastaa myös muiden vankien rasistisia asenteita. Eristettyjen romanivankien asemaa pahentavat joidenkin vankiloiden eristysvankien olosuhteissa havaitut yleiset epäkohdat. Näissä oloissa vangeille ei ole tarjolla riittävästi toimintaa, ja he saavat viettää vain vähän aikaa sellin ulkopuolella. Komitea pitää myönteisenä, että muun muassa eduskunnan oikeusasiamies, romaniasiain neuvottelukunta ja Rikosseuraamusvirasto ovat selvittäneet asiaa perusteellisesti. Rikosseuraamusviraston vuonna 2003 julkaistu raportti romanien asemasta vankiloissa sisältää joukon arvokkaita suosituksia, joita olisi kehitettävä edelleen.

Suosituksset

81. Neuvoa-antava komitea toteaa, että viranomaiset ovat kiinnittäneet aiempaa enemmän huomiota eristettyjen romanivankien ongelmaan, mutta se pitää tärkeänä, että asiaa käsitellään määrätietoisesti. Sen lisäksi, että parannetaan niiden vankien olosuhteita, jotka pyytävät eristämistä suojellakseen itseään, olisi puututtava ongelman perimmäisiin syihin. Olisi muun muassa varmistettava, että vankilahenkilöstö reagoi nopeasti kaikkiin rasismien ilmauksiin ja merkkeihin etnisten ryhmien välisestä vihamielisyydestä. Lisäksi olisi toteutettava koulutusta ja muita ehdotuksia, jotka esitetään romanivankien asemaa käsittelevässä raportissa.

Vähemmistöjen kuvaaminen joukkoviestimissä ja internetissä

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

82. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea piti valitettavana niitä ilmoituksia, joiden mukaan useat joukkoviestimet raportoivat vähemmistöistä halventavasti, vahvistaen

¹ Ks. Suomen hallitukselle annettu raportti Euroopan neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen komitean (CPT) vierailusta Suomessa 7.–17. syyskuuta 2003 (CPT/Inf(2004)20)

vallitsevia kielteisiä stereotyyppioita. Komitea vaati lisätukea toimittajakoulutukselle sekä muita vastaavia toimia asian käsittelemiseksi siten, että samalla kuitenkin täysimittaisesti kunnioitettaisiin sananvapautta.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

83. Useat keskeiset joukkoviestimet ovat osoittaneet kasvavaa kiinnostusta vähemmistökysymysten käsittelyyn ja jatkaneet pohdintaa siitä, miten näitä kysymyksiä voitaisiin käsitellä tasapainoisesti.

84. Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003) sisältää uusia välineitä, joilla voidaan puuttua internetissä julkaistavaan rasistiseen aineistoon. Koska lainvalvontaviranomaisten toimien vähäisyyttä tällä alalla on aiemmin arvosteltu, neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä, että valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo valtion raportin mukaan verkkorasismien torjunnan olevan keskeinen tehtävä. Suomen opetusministeriö on järjestänyt seminaareja internetissä esiintyvistä rasismista lisätäkseen operaattorien ja muiden asianomaisten tahojen tietoisuutta asiasta.

b) Ratkaisemattomat asiat

85. Neuvoa-antava komitea pitää huolestuttavana sitä, ettei vähemmistöasioista raportointi ole kehittynyt myönteiseen suuntaan kaikissa suomalaisissa joukkoviestimissä, vaan useat niistä raportoivat edelleen vähemmistöistä tavalla, joka saattaa heikentää valtaväestön ja vähemmistöjen keskinäistä kunnioitusta. Komitealle on esimerkiksi ilmoitettu, että jotkin suomalaiset joukkoviestimet kuvaavat edelleen ajoittain joitakin vähemmistöjä ilmauksilla, jotka nykyisin laajalti katsotaan halventaviksi.

86. Neuvoa-antava komitea toteaa myös, että internetiä – myös useita valvottuja keskustelupalstoja – käytetään säännöllisesti kielteisten stereotyyppien levittämiseen tietyistä vähemmistöistä sekä rasistisen materiaalin levittämiseen. Näitä ongelmia esiintyy erityisesti kirjoitettaessa tietyistä sellaisista vähemmistöistä, joita Suomessa ei perinteisesti ole ollut, kuten somaleista. Ne ulottuvat kuitenkin myös perinteisiin vähemmistöryhmiin, ja internetissä käytävät keskustelut esimerkiksi suomenruotsalaisista kuvastavat usein suvaitsemattomia asenteita ja näkemyksiä. Vaikka komitea antaakin täyden arvon internetille avoimena keskustelu- ja väittelyfoorumina, se on huolestunut siitä, ettei suomalainen yhteiskunta kokonaisuudessaan ole keskusviranomaisten tavoin täysimittaisesti sitoutunut puiteyleissopimuksen 6 artiklan periaatteisiin.

Suosituksset

87. Neuvoa-antava komitea katsoo, että joukkoviestinten itsesääntelyelimiä olisi kehoitettava viemään eteenpäin aloitteita, joiden tarkoituksena on lopettaa halventavien ilmaisujen käyttö ja vähemmistöjä koskeviin kielteisiin stereotyyppioihin perustuva raportointi.

88. Lisäksi tulisi lisätä toimia, joilla levitetään hyviä käytäntöjä internet-operaattorien keskuuteen. Tarvittaessa olisi otettava käyttöön uusia oikeudellisia välineitä rasistisen kirjoittelun torjumiseksi Internetissä, mutta tällöin olisi noudatettava täysimittaisesti sananvapautta.

Puiteyleissopimuksen 8 artikla

Uskonnollisten yhteisöjen asema

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

89. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea pani merkille tiettyjä eroja eri uskonnollisten yhteisöjen kohtelussa. Korostaen tarvetta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kaikilla yhteisöillä on oikeus yhdenvertaisuuteen lain edessä ja tasavertaiseen lain suojaan, komitea päätteli, että tätä asiaa on syytä arvioida uudelleen muun muassa valmisteltaessa uutta uskonnonvapauslainsäädäntöä.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

90. Uudella uskonnonvapauslailla (453/2003) ja hautaustoimilailla (457/2003) pyritään käsittelemään useita sellaisia ongelmia, joista Suomen kahteen erityisasemaa nauttivaan kirkkoon (Suomen evankelisluterilaiseen ja ortodoksiseen kirkkoon) kuulumattomat henkilöt ovat raportoineet. Tällaisia ongelmia ovat muun muassa vaikeudet saada hautapaikka syrjimättömään hintaan.

b) Ratkaisemattomat asiat

91. Edellä mainitulla lainsäädännöllä ei muutettu evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon erityisasemaan perustuvan julkisen rahoituksen perusrakennetta, johon sisältyy muun muassa yhteisövero-osuus. Neuvoa-antava komitea tunnustaa, että uskonnollisten yhteisöjen julkinen rahoittaminen on perusteltua muun muassa niiden julkista etua palvelevan toiminnan tukemiseksi, jos se on syrjimätöntä. Samalla komitea katsoo, että evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon nykyinen tukijärjestelmä, joka on riippuvainen valtion toimittamasta verotuksesta ja josta ei tueta järjestelmällisesti muita uskonnollisia yhteisöjä, ei ole täysin tarkoituksenmukainen Suomen nykyisen uskonnollisen moninaisuuden kannalta. Siksi on syytä jatkaa hallituksen käynnistämää, meneillään olevaa nykyisen järjestelmän ja sen eri puolten uudelleenarviointia.

Suosituksset

92. Viranomaisten olisi toteutettava suunnitelmansa arvioida uudelleen kirkkojen julkisen rahoituksen nykyjärjestelmä ja harkittava järjestelmän uudistamista varmistaakseen, että se on täysin tarkoituksenmukainen Suomen nykyisen uskonnollisen moninaisuuden kannalta, ottaen huomioon myös pienempien uskonnollisten yhteisöjen – myös muiden kuin kristittyjen uskonnollisten yhteisöjen – tarpeet.

Poikien ympärileikkaus

Nykytilanne

93. Neuvoa-antava komitea toteaa, että Suomessa on keskusteltu laajalti poikien ympärileikkauksista, muun muassa siitä, voidaanko niitä suorittaa julkisissa terveydenhuoltolaitoksissa ja tarvitaanko asiasta erityislainsäädäntöä. Komitea toteaa, että

keskustelun tulos voi vaikuttaa tiettyihin kansallisiin vähemmistöihin, erityisesti juutalaisiin ja tataareihin, kuuluvien henkilöiden oikeuteen harjoittaa uskontoaan. Samalla komitea myöntää, että tietyistä poikien ympärileikkausten edellytyksistä voidaan perustellusti säätää lailla lasten terveyden takaamiseksi, jos nämä edellytykset ovat oikeassa suhteessa tähän tarkoitukseen.

Suosituks

94. Neuvoa-antava komitea kehottaa viranomaisia yhdessä vähemmistöjen ja muiden asianomaistahojen kanssa edelleen etsimään pragmaattisia ratkaisuja ympärileikkauksikysymykseen, ottaen täysimittaisesti huomioon lasten terveyden ja varmistaen samalla, ettei tulos kohtuuttomasti vaikeuta kyseisten uskonnollisten perinteiden harjoittamista.

Puiteyleissopimuksen 9 artikla

Vähemmistökieliset joukkoviestimet

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

95. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea pani hyväksyvästi merkille ruotsin kielen aseman joukkoviestimissä ja saamelaisen roolin sähköisissä joukkoviestimissä sekä ilmaisi toivovansa, että myös saamelaisille suunnattujen painoviestinten tilanne kohentuisi. Komitea suositti myös, että Suomi harkitsisi keinoja, joilla se voisi edelleen tukea venäjänkielisen väestön joukkoviestimiä ja keskeisimpien joukkoviestinten venäjänkielistä ohjelmatarjontaa.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

96. Saamen radion tärkeä työ on ensimmäisen valvontakierroksen jälkeen edistynyt edelleen. Kolmella Suomessa puhuttavalla saamen kielellä lähetettävät radio-ohjelmat ovat keskeinen saamelaisidentiteetin edistämisen väline. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä myös sitä, että saamenkieliset televisiouutiset ovat vuodesta 2005 näkyneet koko Suomessa. Yleisradio Oy:stä annetun lain muutetun 6 §:n (635/2005) mukaan Yleisradion hallintoneuvoston on kuultava saamelaiskäräjiä ennen kuin se antaa eduskunnalle joka toinen vuosi kaksi toimintavuotta käsittävän kertomuksensa julkisen palvelun toteutumisesta. Myös tämä lainmuutos on myönteinen edistysaskel, vaikka se toteuttaakin vain pienen osan saamelaiskäräjien ja muiden tahojen ehdotuksista, joilla pyritään varmistamaan saamelaisedustus Yleisradion rakenteissa.

97. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä Yleisradion päivittäistä venäjänkielistä uutislähetystä.

b) Ratkaisemattomat asiat

98. Vaikka suuri osa saamelaisista asuikin saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, Saamen radion lähetykset eivät ulotu Pohjois-Lapin ulkopuolelle. Toinen epäkohta, jota saamelaisten edustajat ovat korostaneet, on saamelaislapsille tarkoitettujen ohjelmien vähäisyys. Tältä osin Yleisradio ei ole täysimittaisesti hyödyntänyt mahdollisuuksia alueelliseen yhteistyöhön (ks. myös tähän liittyvät 18 artiklaa koskevat kommentit). Vaikka Yleisradio onkin jatkanut myönteisenä pidettävää romanikielistä radiotoimintaansa, romaniasiain neuvottelukunta

on huomauttanut, ettei viikoittainen 12 minuutin ohjelma-aika riitä vastaamaan tällaisten ohjelmien kysyntää.

99. Saamenkieliset painoviestimet eivät ole sanottavasti kehittyneet, eikä saamenkielistä sanomalehteä ole edelleenkaan saatavissa. Venäjänkielisten painoviestinten osalta neuvoa-antava komitea toteaa, että *Spektr*-sanomalehdestä on tullut Suomen venäjänkieliselle väestölle yhä tärkeämpi tiedonlähde, ja siksi komitea pitää valitettavana, että valtio on viime vuosina vähentänyt tälle julkaisulle myöntämäänsä rahoitustukea lisättyään sitä vuosina 2000–2003.

Suosituksset

100. Neuvoa-antava komitea kehottaa viranomaisia tukemaan saamenkielisten sähköisten joukkoviestinten jatkuvaa kehittämistä, ottaen huomioon myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten sekä saamelaislasten tarpeet. Viranomaisten olisi myös varmistettava riittävä tuki muiden vähemmistöjen sähköisten joukkoviestinten kehittämiseksi, mukaan lukien romanikieliset radiolähettykset, joiden ohjelma-aika on edelleen varsin rajoitettu.

101. Painoviestinten osalta neuvoa-antava komitea kehottaa viranomaisia tutkimaan, otetaanko nykyisessä julkisen tuen järjestelmässä asianmukaisesti huomioon kansallisten vähemmistöjen joukkoviestinten erityistilanne, sekä harkitsemaan, tarvitaanko järjestelmään muutoksia lujan perustan luomiseksi muun muassa saamen- ja venäjänkielisten painoviestinten kehittämiseksi.

Puiteyleissopimuksen 10 artikla

Ruotsin kielen käyttö yhteyksissä viranomaisiin

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

102. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea tunnusti, että ruotsin kielellä on Suomessa laaja normatiivinen suoja, mutta totesi, että asiaan liittyvien normien täytäntöönpano on ollut ongelmallista esimerkiksi rikosoikeudenkäynneissä.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

103. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä uutta kielilakia, joka tuli voimaan 1. tammikuuta 2004 ja jonka tarkoituksena on suojella suomen ja ruotsin kielten yhdenvertaisuuden periaatetta. Lain 5 § sisältää aiemman kielilain tavoin perussäännön, jonka mukaan kunta on säädettävä kaksikieliseksi, jos kunnassa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita ja vähemmistö on vähintään kahdeksan prosenttia asukkaista tai vähintään 3 000 asukasta. Lisäksi laki mahdollistaa kaksikieliseksi säätämisen myös sellaisille kunnille, joissa mainitut vähimmäismäärät eivät ylity. Suomenruotsalaisen väestön edustajat osallistuivat merkittävällä panoksella uuden kielilain valmisteluun, mikä selvensi tiettyjä alan lainsäädännön näkökohtia ja lujitti ruotsin kielen normatiivista suojaa. Komitea pitää myönteisenä myös sitä, että laissa säädetään velvoitteita paitsi valtion ja kuntien viranomaisille myös liikelaitoksille ja julkisia hallintotehtäviä hoitaville yksityisille toimijoille.

104. Käytännössä ruotsin kielellä on vahva asema monissa niissä kunnissa, joissa se on huomattavan suuren väestöosan (useissa kunnissa enemmistön) äidinkielenä.

105. Vuonna 2004 perustettiin kieliasiain neuvottelukunta seuraamaan kielilainsäädännön täytäntöönpanoa ja laatimaan eduskunnalle tätä koskevia hallituksen kertomuksia. Tämä oli tärkeä toimi, jolla on voitu osaltaan tehostaa kielilainsäädännön täytäntöönpanoa.

b) Ratkaisemattomat asiat

106. Ruotsin kielen laajan oikeudellisen suojan täytäntöönpano on osoittautunut haasteelliseksi joillakin aloilla, ja käytännössä on raportoitu useista puutteista. Esimerkiksi tuomarien puutteellinen ruotsin kielen taito on edelleen ongelmana useissa tuomioistuimissa. Neuvoa-antavalle komitealle annetut raportit osoittavat, että ruotsin käyttö oikeudenkäynneissä on usein johtanut siihen, että keskimääräiset käsittelyajat ovat olleet huomattavasti pidemmät kuin vastaavissa suomeksi käydyissä oikeudenkäynneissä. Toinen merkittävä komitealle ilmoitettu seikka on tarve varmistaa, että ruotsiksi käytäviin oikeudenkäynteihin osallistuvilla lautamiehillä on tarvittava kielitaito. Joiltakin paikkakunnilta on raportoitu oikeudellisen suojan puutteellisesta täytäntöönpanosta muun muassa terveydenhuoltopalveluissa ja poliisin toiminnassa.

107. Neuvoa-antavalle komitealle on myös ilmoitettu niistä haasteista, joita Suomen EU-jäsenyys on tuonut perustuslailla taatulle ruotsin kielen käytölle Ahvenanmaan viranomaisten ja Suomen keskusviranomaisten välisessä yhteydenpidossa. EU:n kanssa käytyä kirjeenvaihtoa ei useinkaan ole saatavilla ruotsiksi, mikä merkitsee, että voidakseen nopeasti käsitellä ja kommentoida kyseisiä asiakirjoja Ahvenanmaan viranomaisten on käytettävä suomenkielisiä asiakirjoja. Tämä vaikuttaa ongelmalliselta Ahvenanmaan itsehallintolain säännösten näkökulmasta.

Suosituksset

108. Neuvoa-antava komitea pitää tärkeänä, että viranomaiset varmistavat riittävän ruotsin kielen taidon paikallisissa, alueellisissa ja kansallisissa virastoissa taatakseen kielilain täysimittaisen täytäntöönpanon. Olisi muun muassa varmistettava, että kielitaitovaatimukset pannaan asianmukaisesti täytäntöön, että työpaikoilla järjestettävää kielikoulutusta on helposti saatavissa ja että opetusjärjestelmässä opetetaan edelleen laajasti ruotsia. EU-yhteyksissä on kiinnitettävä erityistä huomiota tarpeeseen varmistaa ruotsinkielisten asiakirjojen saatavuus, pitäen mielessä Ahvenanmaan erityisasema.

Saamen kielilaki

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

109. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea piti myönteisenä oikeudellisia takeita mahdollisuudesta saamen kielten käyttöön eri viranomaisissa ja virastoissa saamelaisten kotiseutualueella ja vaati toimia, joilla käsiteltäisiin kyseisen lainsäädännön täytäntöönpanosta raportoituja ongelmia.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

110. Saamen kielen oikeudellista suojaa saamelaisten kotiseutualueen kunnissa vahvistettiin edelleen uudella saamen kielilalla vuonna 2003.

b) Ratkaisemattomat asiat

111. Saamen kieliä käytetään edelleen suhteellisen harvoin yhteyksissä saamelaisten kotiseutualueen kuntien viranomaisiin. Eryityisesti koltansaamea ja inarinsaamea, mutta myös yleisempää pohjoissaamen kieltä käytetään näissä yhteyksissä suhteellisen harvoin. Tilanne johtuu epäilemättä osittain siitä, että uuden lain täytäntöönpanon tukemiseen on osoitettu niukasti määrärahoja, mutta toisena keskeisenä ongelmana näyttää olevan pula riittävästi saamen kieltä osaavista kääntäjistä ja muusta henkilöstöstä. Lisäksi jotkut saamelaiset näyttävät olevan haluttomia käyttämään äidinkieltään viranomaisyhteyksissä, koska tämä saattaa haitata ja viivästyttää asiointia.

Suosituksset

112. Neuvoa-antava komitea kehottaa viranomaisia varmistamaan, että uuden saamen kielilain täytäntöönpanemista varten osoitetaan riittävästi varoja, jotka kohdennetaan asianmukaisesti. Tällöin olisi tuettava muun muassa työpaikoilla ja muualla järjestettävää kielikoulutusta, jolla on tarkoitus varmistaa riittävästi saamen kieltä osaavan henkilöstön saatavuus. Lisäksi on tuettava tiedottamista ja muita toimia, joilla kannustetaan saamelaisia käyttämään uuden lain tarjoamia mahdollisuuksia.

Puiteyleissopimuksen 12 artikla

Vähemmistöistä tiedottaminen opetusjärjestelmässä

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

113. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea kehotti viranomaisia varmistamaan, että oppikirjoissa ja opetusjärjestelmässä yleensäkin annetaan asianmukaiset tiedot vähemmistöistä, mukaan lukien niiden kulttuuri ja kieli.

a) Myönteinen kehitys

114. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä, että vuonna 2004 hyväksytyt kansallinen perusopetuksen opetussuunnitelma paitsi sisältää vähemmistökohtaista koulutusta koskevia osia myös korostaa – tosin vain hyvin yleisluonteisesti – tarvetta ottaa huomioon Suomen kansalliset vähemmistöt. Komitea pitää myönteisenä, että vähemmistövaltuutettu on kiinnittänyt huomiota vähemmistöjen huomioimiseen opetusjärjestelmässä.

b) Ratkaisemattomat asiat

115. Neuvoa-antavan komitean saamien tietojen mukaan oppikirjoissa olevat tiedot kansallisista vähemmistöistä ovat edelleen puutteellisia sekä määrältään että sisällöltään, ja myös opettajien tietämys näistä asioista on usein rajoittunut. Tilanteen arvioimista vaikeuttaa kuitenkin se, että koulutusasioiden voimakas hajauttaminen paikallistasolle rajoittaa keskusviranomaisten mahdollisuuksia seurata esimerkiksi paikallisten opetussuunnitelmien ja oppikirjojen sisältöä (ks. myös 4 artiklaa koskevat kommentit, jotka liittyvät ilmoituksiin venäläisoppilaiden ongelmista suomalaisissa kouluissa).

Suosituksset

116. Suomen olisi suunniteltava välineitä, joilla huolehditaan paikallisten opetussuunnitelmien sekä historian ja muiden aineiden oppikirjojen sisällön säännöllisestä uudelleenarvioinnista sen varmistamiseksi, että niissä käsitellään kansallisia vähemmistöjä asianmukaisesti ja että asiaan kiinnitetään riittävästi huomiota myös opettajankoulutuksessa.

Romanien asema koulutuksessa

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

117. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea kiinnitti huomiota siihen, että suhteellisen suuri osa romanilapsista on sijoitettu julkisen koulujärjestelmän erityisopetuksen ja sopeutetun opetuksen ryhmiin. Komitea kehotti viranomaisia harkitsemaan vaihtoehtoisia toimia, joiden avulla nämä lapset saataisiin pidetyksi normaaleilla luokilla. Lisäksi komitea piti valitettavana sitä, ettei romanikielen ja -kulttuurin tukeminen kuvastunut riittävästi päivähoidossa. Lisäksi komitea vaati lisää opettajankoulutukseen liittyviä toimia, jotta saataisiin ratkaistuksi romanikielisen opetuksen saatavuusongelmat.

a) Myönteinen kehitys

118. Romanian asemaan perusopetusjärjestelmässä on kiinnitetty merkittävästi huomiota neuvoa-antavan komitean ensimmäisen lausunnon jälkeen, muun muassa opetushallituksen vuonna 2004 julkaisemassa laajassa selvityksessä romanilasten perusopetuksen tilasta.

b) Ratkaisemattomat asiat

119. Selvityksessä romanilasten perusopetuksen tilasta vahvistetaan, että romanit kohtaavat edelleen vakavia ongelmia opetusjärjestelmässä. Vuosien 2000-2001 tilanteeseen perustuvan selvityksen mukaan 50 prosenttia romanilapsista sai jonkinlaista erityisopetusta (kun vastaavasti koko väestöstä 20 prosenttia sai erityisopetusta), ja koulupudokkaiden osuus romanien ja erityisesti romanityttöjen keskuudessa oli selvästi suurempi kuin oppilaiden keskuudessa yleisesti. Selvitys toi esiin useita muitakin epäkohtia, jotka osaltaan edistävät romanilasten syrjäytymistä opetusjärjestelmässä, ja korosti sitä, että romanit osallistuvat harvoin esiopetukseen.

120. Romaniopettajien rajoitettu saatavuus on edelleen haitannut romanikielen opetuksen kehittämistä. Nykyisellään romanikieltä opetetaan vain harvoissa sellaisissa kouluissa, joissa romaneja on oppilaina (ks. myös tähän liittyvät 14 artiklaa koskevat kommentit).

Suosituksset

121. Selvityksessä romanilasten perusopetuksen tilasta annetaan useita suosituksia, joita viranomaisten olisi syytä noudattaa. Selvityksessä suositetaan muun muassa, että olisi analysoitava yksityiskohtaisesti niitä todellisia syitä, joihin oppilaiden siirto erityisopetukseen perustuu, lisättävä kouluhenkilöstön tietämystä romanikulttuurista sekä tehostettava yhteistyötä koulujen ja perheiden välillä.

Ruotsin kielen opetus suomenkielisille oppilaille

Nykytilanne

122. Ruotsia opetetaan Suomessa laajalti toisena kansallisena kielenä, ja se on suomenkielisille oppilaille pakollinen oppiaine peruskouluissa ja lukioissa. Vuodesta 2004 alkaen ylioppilaskirjoituksiin ei kuitenkaan enää ole sisältynyt pakollista ruotsin kielen koetta. On tärkeää varmistaa, etteivät tämä muutos ja muut asiaan liittyvät toimet vaikuta kielteisesti ruotsin opettamiseen suomenkieliselle väestölle. On pidettävä mielessä myös se, että suomenkielisen väestön ruotsin kielen taidolla on suuri merkitys varmistettaessa kielilainsäädännön asianmukaista täytäntöönpanoa. Neuvoa-antava komitea toteaa tässä

yhteydessä, että Ruotsin viranomaiset päättivät taannoin tukea ruotsin kielen edistämistä suomalaisissa kouluissa.

Suosituksset

123. Viranomaisten olisi varmistettava, että ruotsin kielen opetuksen kehittämistä seurataan huolellisesti ja että ruotsin opetusta suomenkieliselle väestölle edistetään jatkuvin toimin.

Puiteyleissopimuksen 14 artikla

Venäjänkielinen opetus

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

124. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea korosti, että venäjänkieliset koulut, joiden oppilaista enemmistö on nykyisin syntyperäisiä suomalaisia, olisi suunniteltava sellaisiksi, että ne vastaavat myös venäjää äidinkielenään puhuvien oppilaiden tarpeita.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

125. Suomen viranomaiset tunnustavat tarpeen kehittää venäjänkielistä opetusta. Sen lisäksi, että Suomessa tuetaan jatkuvasti kahta koulua, joissa huomattava osa opetuksesta annetaan venäjäksi, on käynnistetty lupaavia Internet-hankkeita, erityisesti vuonna 2002 alkanut "Setka"-hanke, venäjän opetuksen tukemiseksi. Myös venäjänkielisen esiopetuksen laajentaminen näyttää edistyneen.

b) Ratkaisemattomat asiat

126. Venäjää äidinkielenään puhuville tarkoitettua venäjänkielistä opetusta on edelleen niukasti saatavissa julkisessa opetusjärjestelmässä. Mainittujen kahden koulun pääasiallisena opetuskielenä on suomi, joskin nämä koulut pitävät joitakin oppitunteja myös venäjäksi.

127. Mainittujen kahden koulun ulkopuolella olevat venäjää äidinkielenään puhuvat peruskoululaiset voivat opiskella venäjän kieltä vain enintään kaksi tuntia viikossa. Vaikka tämäkin määrä on arvokas, jos opetus on hyvälaatuista, se ei kuitenkaan riitä oppilaan äidinkieliseksi opetuksiksi. Neuvoa-antava komitea muistuttaa, että venäläisoppilaiden vahva äidinkielen taito on omiaan osaltaan parantamaan heidän valmiuksiaan hankkia hyvät taidot myös Suomen kansallisissa kielissä ja että venäjän äidinkielenopetuksen kysyntä kasvaa todennäköisesti edelleen, koska Suomessa asuvien venäjää äidinkielenään puhuvien määrä on jatkuvasti kasvanut viime vuosina.

Suosituksset

128. Suomen olisi kehitettävä johdonmukainen politiikka venäjää äidinkielenään puhuville suunnatun venäjänkielisen opetuksen kehittämiseksi, jotta se saisi varmistetuksi venäjänkielisen opetuksen riittävän määrän ja laadun.

Romanikielinen opetus

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

129. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea piti myönteisenä romanikielisen opetuksen aloittamista, mutta päätteli, että Suomen hallituksen olisi harkittava lisäkeinoja tämän opetuksen laajentamiseksi.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

130. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä edellä mainittua selvitystä (ks. kohta 118 edellä). Selvitys toi esiin uutta tietoa niistä esteistä, joita romanikielisen opetuksen kehittämiseen liittyy, ja siinä annettiin useita suosituksia, joiden toteuttaminen edistäisi osaltaan tämän opetuksen laajentamista.

b) Ratkaisemattomat asiat

131. Romanikielisen opetuksen laajentamisessa ei ole sanottavasti edistytty, ja vain harvat romanioppilaat saavat tällaista opetusta. Selvitys romanilasten perusopetuksen tilasta toi esiin tärkeitä tietoja opettajapulasta, oppikirjojen heikosta saatavuudesta ja muista ongelmista, jotka selittävät vallitsevaa tilaa.

Suosituksset

132. Viranomaisten olisi toteutettava lisätoimia romanikielisen opetuksen laajentamiseksi ja tehostamiseksi, muun muassa toteuttamalla asiaan liittyviä ehdotuksia, jotka esitettiin selvityksessä romanilasten perusopetuksen tilasta.

Saamenkielinen opetus

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

133. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea piti myönteisenä saamelaisten kotiseutualueella järjestettävää saamenkielistä opetusta ja ilmaisi toivomuksen, että nykyisen lainsäädännön suomaa mahdollisuutta järjestää päivähoitoa saamen kielillä käytettäisiin paikallistasolla, jos kysyntää on riittävästi.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

134. Suomi on toteuttanut useita toimia kehittääkseen edelleen saamenkielistä ja saamen kielen opetusta saamelaisten kotiseutualueen kunnissa. Muun muassa se oppilaiden vähimmäismäärä, joka vaaditaan valtionapua saavan saamen kielen opintoryhmän muodostamiseksi, on alennettu viidestä kolmeen, ja saamenkielistä esiopetusta on kehitetty ensimmäisen valvontakierroksen jälkeen.

b) Ratkaisemattomat asiat

135. Erilaisista käynnistetyistä hankkeista huolimatta saamenkielinen opetus kärsii edelleen oppimateriaali- ja opettajapulasta. Nämä puutteet koskevat erityisen selvästi pienempiä saamen

kieliä. Lisäksi suurin osa nuorista saamelaisista jää laajennetun saamenkielisen opetuksen ulkopuolelle, koska he asuvat Helsingissä ja muissa saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolisissa kunnissa, joissa on hyvin vähän mahdollisuuksia saada opetusta saamen kielillä.

136. Neuvoa-antava komitea haluaa nostaa esiin yhden epäkohdan, joka heikentää saamenkielistä esiopetusta koskevien aloitteiden kehittämistä saamelaisten kotiseutualueella. Komitean saamien tietojen mukaan joissakin tapauksissa vain väestörekisterin mukaan saamea äidinkielenään puhuvat lapset ovat päässeet saamenkieliseen esiopetukseen, kun taas joiltakin lapsilta on evätty pääsy tällaiseen opetukseen väestörekisteritietojen perusteella. Komitea pitää huolestuttavana sitä, että tämä lähestymistapa voi tulevaisuudessa estää saamen kielten edistämistä. Se palauttaa mieliin, että vaikka monet saamelaiset ovat tosiasiallisesti kaksikielisiä, yksittäinen ihminen voi väestörekisterissä ilmoittaa äidinkielekseen vain yhden kielen. Tämän vuoksi väestörekisteritietoja ei pitäisi käyttää kriteereinä saamenkieliseen esiopetukseen pääsyyille.

Suosituksset

137. Suomen olisi edelleen kehitettävä saamenkielistä opetusta, myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella.

138. Pääsy saamenkieliseen esiopetukseen ei saisi kytkeä väestörekisteriin merkittävään tietoon äidinkielestä.

Suomenkielinen opetus Ahvenanmaan maakunnassa

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

139. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea totesi, että Ahvenanmaan maakunnassa ruotsi on opetuskielenä kaikissa julkisin varoin ylläpidetyissä tai tuetuissa kouluissa. Tunnustaen maakunnan perustuslakiin perustuvan erityisaseman komitea katsoi, että olisi hyödyllistä selvittää, missä määrin nykytilanne vastaa maakunnan suomenkielisen väestön tarpeita.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

140. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä, että Ahvenanmaan maakunnan viranomaiset ovat paneutuneet maakunnan suomenkielisen väestön koulutustilanteeseen ja että ne olivat valmiit vuoropuheluun tästä ja muista asioista komitean edustajien kanssa.

b) Ratkaisemattomat asiat

141. Useat vanhemmat ovat ehdottaneet, että Ahvenanmaan kouluissa ja esikouluissa alettaisiin antaa tietty määrä suomenkielistä opetusta, mutta Ahvenanmaan viranomaiset eivät ole tukeneet näitä ehdotuksia. Nykyisin suomea voi opiskella toisena “vieraana” (*främmande*) kielenä viidenneltä luokalta alkaen, ja tukiopetusta on jonkin verran saatavilla myös suomeksi. Maakunnan viranomaisten mukaan nykytilanne kuvastaa Ahvenanmaan erityisasemaa yksikielisenä maakuntana. Samalla viranomaiset toteavat, ettei nykyinen lainsäädäntö sulje pois yksityisiä suomeksi toteutettavia koulutushankkeita niin kauan kuin niihin ei käytetä julkisia varoja.

Suosituksset

142. Neuvoa-antava komitea katsoo, että vuoropuhelua suomenkielisestä opetuksesta Ahvenanmaalla olisi jatkettava, jotta saadaan selvitettyksi, voidaanko – ja millä tavoin – ehdotuksia tästä opetuksesta Ahvenanmaan kouluissa ja esikouluissa viedä eteenpäin yksityisellä tai julkisella sektorilla häittaamatta ruotsin asemaa, suojelua ja edistämistä maakunnan ainoana virallisena kielenä.

Puiteyleissopimuksen 15 artikla

Romanien osallistuminen

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

143. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea piti huolestuttavana sitä, että romanien tosiasiallinen osallistuminen yhteiskunta- ja talouselämään on edelleen puutteellista ja että tämä vaikuttaa kielteisesti koko romanivähemmistön ja erityisesti romaninaisten sosiaalisiin ja taloudellisiin elinoloihin.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

144. Neuvoa-antava komitea panee merkille, että Suomi on edelleen edistänyt romanien osallistumisen lisäämistä eri tasoilla. Tällä alalla on toteutettu uusia hankkeita, muun muassa pysyvien alueellisten romaniasian neuvottelukuntien perustaminen vuonna 2004 sekä Suomen ehdotus Euroopan romani- ja vaeltajafoorumien perustamisesta Euroopan neuvoston yhteyteen. Foorumi aloitti toimintansa Strasbourgissa vuonna 2005.

b) Ratkaisemattomat asiat

145. Useista hankkeista huolimatta romanien tosiasiallinen osallistuminen yhteiskunta- ja talouselämään on edelleen huomattavan puutteellista. Ongelmia pahentavat monesti valtaväestön syrjivät asenteet (ks. tähän liittyvät 4 ja 6 artiklaa koskevat kommentit). Useilla aloilla tilanteen arviointia vaikeuttaa luotettavien tilastotietojen puute, ja näyttää siltä, ettei eri ongelma-alojen välisiä yhteyksiä aina ole helppoa havaita, koska alakohtaisia hankkeita toteutetaan eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.

Suositukses

146. Viranomaisten olisi yhdessä romanien kanssa laadittava kattava strategia romanien aseman parantamiseksi. Strategiassa olisi yhdistettävä useita merkittäviä hankkeita, joita eri hallinnonaloilla ja -tasoilla toteutetaan, mutta siinä olisi myös asetettava selviä tavoitteita ja otettava käyttöön menetelmiä saavutetun edistyksen arvioimiseksi.

Venäjänkielisten osallistuminen

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

147. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea kehotti Suomea harkitsemaan erityisen neuvottelukunnan perustamista käsittelemään Suomen venäjänkielisen väestön asioita.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

148. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä, että etnisten suhteiden neuvottelukunnan ETNON perustama erityistyöryhmä laati yksityiskohtaisen raportin Suomen venäjänkielisen väestön tilanteesta vuonna 2002. Raportissa annetaan useita arvokkaita suosituksia, kuten ehdotus erityisen neuvottelukunnan perustamisesta käsittelemään venäjänkielisen väestön asioita. Komitea pitää myönteisinä myös muita ETNON aloitteita vähemmistöjen suojelun edistämiseksi.

b) Ratkaisemattomat asiat

149. Neuvoa-antava komitea pitää valitettavana, etteivät viranomaiset ole tukeneet ehdotusta neuvottelujärjestelmän perustamisesta täydentämään saamelaisten ja romanien jo olemassa olevien neuvottelukuntien työtä. Venäläisvähemmistön edustajat ovat ilmaisseet komitealle, etteivät nykyiset neuvottelujärjestelmät riitä heidän asioidensa käsittelemiseen, ja ovat tässä yhteydessä huomauttaneet, etteivät viranomaiset ja muut asianomaistahot ole kiinnittäneet riittävästi huomiota edellä mainitun erityistyöryhmän eri havaintoihin. Tämä huoli vaikuttaa perustellulta muun muassa siksi, ettei etnisten suhteiden neuvottelukunta sen edustajien mukaan aio ryhtyä jatkotoimiin erityistyöryhmän raportin pohjalta.

150. Neuvoa-antavalle komitealle on ilmoitettu, että Suomen kansallisia kieliä osaamattomat venäjänkieliset kohtaavat kielellisten esteiden vuoksi erityisiä haasteita yhteiskunta- ja talouselämässä, myös julkisissa laitoksissa. Tässä yhteydessä erityisenä ongelmana on korostettu sitä, ettei tiettyjä Kansaneläkelaitoksen keskeisimpiä asiakirjoja ole saatavissa venäjäksi.

Suosituksset

151. Suomen olisi käsiteltävä perusteellisesti niitä havaintoja, jotka erityistyöryhmä esittää raportissaan venäjänkielisestä väestöstä, sekä suunniteltava nykyistä parempi neuvottelujärjestelmä venäläisväestön asioiden käsittelemiseksi.

152. Viranomaisten olisi käsiteltävä niitä kielellisiä esteitä, joita venäjänkielinen väestö kohtaa keskeisten julkisten palvelujen saannissa. Muun muassa tärkeimmät asiakirjat olisi julkaistava venäjäksi.

Saamelaiskäräjien rooli

Ensimmäisen valvontakierroksen havainnot

153. Ensimmäisessä lausunnossaan neuvoa-antava komitea viittasi saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:ssä säädettyyn viranomaisten velvoitteeseen neuvotella saamelaiskäräjien kanssa sekä kiistoihin tämän velvoitteen soveltamisalasta. Komitea kehotti Suomea harkitsemaan menettelyohjeiden laatimista velvoitteen täytäntöönpanoa varten.

Nykytilanne

a) Myönteinen kehitys

154. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä, että tietyssä alakohtaisessa lainsäädännössä, kuten laissa Yleisradio Oy:stä (ks. tähän liittyvät 9 artiklaa koskevat huomautukset), on säädetty velvollisuudesta kuulla saamelaiskäräjiä.

b) Ratkaisemattomat asiat

155. Keskusviranomaiset katsovat, että neuvotteluelvoite on pantu täytäntöön “melko hyvin”, eivätkä ne pidä neuvoa-antavan komitean ehdottamia erityisiä ohjeita tarpeellisina. Tätä päätelmää komitea pitää valitettavana, erityisesti siksi, että vaikka saamelaiskäräjien edustajat toteavatkin lukuisia asiakirjoja ja päätösluonnoksia lähetettävän säännöllisesti saamelaiskäräjien kommentoitaviksi, he samalla väittävät, että nykyisissä käytännöissä on vain harvoin kyse “neuvottelusta” ja että saamelaiskäräjillä on usein ollut vain niukasti, jos lainkaan, mahdollisuuksia vaikuttaa lopputulokseen.

Suosituksset

156. Neuvoa-antava komitea toistaa suosituksensa, jonka mukaan olisi kehitettävä menettelyohjeet siitä, miten "neuvotteluelvoite" olisi pantava täytäntöön. Komitea kehottaa viranomaisia varmistamaan, että saamelaiskäräjien kanssa käytävät neuvottelut ovat paitsi pelkkää kuulemistä myös neuvotteluja sanan tosiasiallisessa merkityksessä ja että saamelaiskäräjien näkemykset otetaan täysimittaisesti huomioon saamelaisten suojeluun vaikuttavassa päätöksenteossa.

Yleiset neuvottelujärjestelmät

Nykytilanne

157. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä niitä useita hankkeita, jotka etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO on toteuttanut edistääkseen vähemmistöjen suojelua. Neuvottelukunnan toimeksianto ja rakenne on äskettäin uudistettu, ja neuvottelukunnan nykyisessä kokoonpanossa vähemmistöjen edustajilla ja yhdistyksillä on huomattavasti aiempaa vähemmän edustajanpaikkoja.

Suosituksset

158. Viranomaisten olisi varmistettava, että kansallisten vähemmistöjen edustajilla on riittävät vaikutusmahdollisuudet etnisten suhteiden neuvottelukunnan työssä. Muun muassa heidän aktiivista panostaan neuvottelukunnan työhön olisi tuettava.

Vähemmistöjen pääsy eduskuntaan

Nykytilanne

159. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä, että Suomen ruotsinkielinen väestö on ollut jatkuvasti edustettuna eduskunnassa. Lukumääräisesti pienempiin vähemmistöihin kuuluvat eivät kuitenkaan ole onnistuneet saamaan edustajaansa eduskuntaan, eikä heidän edustautumisensa helpottamiseksi ole toteutettu mitään erityisiä toimia. Komitea toteaa, että Suomessa on käytettävissä tiettyjä kanavia, joiden välityksellä vähemmistöjen ongelmia voidaan saattaa välillisesti eduskunnan tietoon. Näitä ovat esimerkiksi etnisten suhteiden neuvottelukunnan useat kansanedustajajäsenet sekä tietyt raportointimenettelyt.

Suosituksset

160. Neuvoa-antava komitea kehottaa Suomea harkitsemaan, miten se voisi parantaa kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien mahdollisuuksia osallistua eduskunnan päätöksentekoon. Yhtenä keinona voisi olla pysyvien viestintäkanavien perustaminen vähemmistöjen edustajien ja eduskunnan asianomaisten valiokuntien välille.

Puiteyleissopimuksen 16 artikla

Hallintorajojen muutokset

Nykytilanne

161. Neuvoa-antava komitea toteaa, että Suomen viranomaiset harkitsevat parhaillaan useita kuntaliitoksia ja muita hallinnon muutoksia, jotka saattavat vaikuttaa kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien suhteellisiin määriin kyseisissä hallintoyksiköissä ja siten sellaisten valtion velvoitteiden täyttämiseen, jotka koskevat puiteyleissopimuksen 15 artiklassa ja muissa puiteyleissopimuksen määräyksissä tarkoitettua osallistumista.

Suosituks

162. Viranomaisten olisi varmistettava, että hallintoyksiköiden kielellinen koostumus ja vähemmistöihin kuuluvien mahdollisuudet osallistua päätöksentekoon ja saada asianmukaisia palveluja otetaan huomioon hallintorajoihin vaikuttavien uudistusten suunnittelussa ja täytäntöönpanossa.

Puiteyleissopimuksen 18 artikla

Pohjoismainen saamelaisopimus

Nykytilanne

163. Neuvoa-antava komitea pitää myönteisenä laajaa valtionraajat ylittävää yhteistyötä saamelaisasioissa sekä valmisteilla olevaa pohjoismaista saamelaisten oikeuksia koskevaa sopimusta, jonka luonnoksen asiantuntijaryhmä sai valmiiksi marraskuussa 2005.

Suositus

164. Neuvoa-antava komitea kehottaa viranomaisia alueelliseen yhteistyöhön saamelaisasioissa, myös viimeisteltäessä pohjoismaista sopimusta, jolla annetaan vahvat takeet saamelaisten suojelusta alkuperäiskansana.

YHTEENVETO

165. Neuvoa-antava komitea katsoo, että tätä yhteenvetoa voidaan käyttää perustana ministerikomitean tuleville Suomea koskeville päätelmille ja suosituksille.

Myönteinen kehitys

166. Suomi on jatkanut erilaisia kiitettäviä toimia puiteyleissopimuksen täytäntöönpanemiseksi. Tärkeitä lainsäädännön kehittämistoimia ovat olleet uuden kielilain ja saamen kielilain vahvistaminen. Nämä lait sisältävät merkittävät takeet ruotsin ja saamen kielten suojelusta ja edistämisestä.

167. Myönteistä ovat myös uuden yhdenvertaisuuslainsäädännön kehittäminen sekä tämän alan tehostettu seuranta ja valistustyö. Vähemmistövaltuutetun toimiston perustaminen on niin ikään merkittävä edistysaskel, joka on jo osaltaan edistänyt vähemmistöjen suojelua Suomessa. Kotoutumisen edistämiseksi on toteutettu uusia toimia ottaen huomioon suomalaisen yhteiskunnan lisääntyvä moninaisuus.

168. Suomi on laajentanut edelleen neuvottelujärjestelmiään kansallisten vähemmistöjen ongelmien käsittelemiseksi, muun muassa perustamalla pysyvät alueelliset romaniasiain neuvottelukunnat. Lisäksi on käynnistetty arvokkaita hankkeita, joilla pyritään vastaamaan Suomen venäjänkielisen väestön kohtaamiin erityishaasteisiin.

169. Saamelaiskulttuurin eri osatekijöiden merkitys tunnustetaan Suomessa yhä laajemmin, ja Suomi on toteuttanut myönteisiä toimia saamenkielisen opetuksen tehostamiseksi saamelaisten kotiseutualueella. Meneillään on uusia tärkeitä saamelaisten elinolojen kehittämishankkeita, muun muassa pohjoismaisen saamelaissopimuksen valmistelu.

170. Vaikka vähemmistökielisiä radio-ohjelmia onkin vähän, niistä on tullut tärkeä vähemmistökulttuurien suojelun ja edistämisen väline.

Ongelmat

171. Etnisten ryhmien välisen vuoropuhelun parantamiseksi on tehty useita aloitteita, mutta edelleen on nähtävissä merkkejä valtaväestön joidenkin ryhmien kielteisyydestä vähemmistöjä kohtaan. Muun muassa suomalaisissa kouluissa ja internetissä esiintyvistä suvaitsemattomuudesta on saatu huolestuttavia tietoja.

172. Kiistat maanomistuksesta ja -käytöstä saamelaisten kotiseutualueella ovat entisestään kärjistyneet sitä mukaa kuin ratkaisujen löytäminen avoimiin kysymyksiin on edelleen viivästynyt.

173. Viranomaisten toimet vähemmistökielisten, myös saamenkielisten, painoviestinten tukemiseksi ovat jääneet vähäisiksi, eivätkä ne vastaa ilmaistuja tarpeita riittävästi. Myös julkista vähemmistökielistä radio- ja tv-toimintaa on kehitettävä edelleen, jotta pystyttäisiin vastaamaan olemassa olevaan muun muassa saamenkielisten lastenohjelmien kysyntään.

174. Uusien ruotsin ja saamen kieliä koskevien kielilakien täytäntöönpanossa on todettu kapasiteettiongelmia ja muita puutteita tietyillä keskeisillä aloilla, kuten oikeuslaitoksessa. Venäjänkielinen väestö on raportoinut kielellisistä esteistä, jotka vaikeuttavat sosiaalipalvelujen saantia.

175. Huolimatta joistakin myönteisistä hankkeista on venäjänkielistä opetusta saatavissa vain rajoitetusti. Sama koskee saamenkielistä opetusta saamelaiden kotiseutualueen ulkopuolella. Romanioppilaiden osalta romanikielisen opetuksen rajoittuneisuus yhdistyy muihin ongelmiin, kuten näiden oppilaiden suhteettoman suureen osuuteen erityisopetuksessa.

176. On kehitettävä edelleen nykyisiä vähemmistöasioiden osallistumis- ja kuulemisjärjestelyjä, jotka liittyvät esimerkiksi kulttuurituen kohdentamiseen vähemmistöjen järjestöille. Viranomaiset eivät ole kannattaneet ehdotuksia erityisen venäjänkielisen väestön kuulemisjärjestelmän käyttöönotosta. Vaikka saamelaiskäräjiä kuullaankin usein, se ei ole tyytyväinen tapaan, jolla viranomaiset panevat neuvotteluelvoitteen täytäntöön.

177. Tehostetuista lainsäädännöllisistä syrjinnän vastaisista takeista huolimatta tällä alalla esiintyy edelleen erilaisia epäkohtia ja käytännön ongelmia, esimerkiksi romanien ja muihin vähemmistöihin kuuluvien jatkuva syrjintä eri yhteyksissä, kuten palveluissa.

178. Useissa esiin tuoduissa asioissa, jotka koskevat puiteyleissopimuksen henkilöllistä soveltamisalaa Suomessa, olisi hyödyllistä lisätä vuoropuhelua viranomaisten ja kyseisten ryhmien edustajien välillä.

Suosituks

Viranomaisia kehoitetaan toteuttamaan neuvoa-antavan komitean lausunnon I ja II osassa olevien yksityiskohtaisten suositusten täytäntöönpanemiseksi toteutettavat toimet. Lisäksi viranomaisia kehoitetaan seuraaviin toimiin, joilla puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoa pyritään edelleen tehostamaan:

- Korjataan ruotsin ja saamen kieliä koskevien uusien kielilakien täytäntöönpanossa todetut puutteet. Otetaan huomioon venäjänkielisen väestön kielitilanne julkisissa palveluissa.
- Toteutetaan pikaisesti toimet, joilla käsitellään kiistat maanomistuksesta ja -käytöstä saamelaiden kotiseutualueella, neuvottelemalla saamelaiskäräjien ja muiden asianomaisten tahojen kanssa.
- Tuetaan edelleen vähemmistökielisten joukkoviestinten kehittämistä ja arvioidaan uudelleen nykyinen tukijärjestelmä tarkoituksena varmistaa, että siinä otetaan huomioon vähemmistökielisten painoviestinten erityistilanne.
- Laajennetaan vähemmistökielisen koulutuksen saatavuutta – mukaan lukien venäjän kieli ja romanikieli sekä saamen kielet saamelaiden kotiseutualueen ulkopuolella – sekä tehostetaan toimia niiden eri ongelmien käsittelemiseksi, joita romanit kohtaavat opetusjärjestelmässä.
- Parannetaan edelleen osallistumis- ja kuulemisjärjestelyjä vähemmistöasioissa, myös venäjänkielisen väestön osalta.
- Tehostetaan vähemmistöjen osallistumista vähemmistöjen järjestöille suunnatun kulttuurituen kohdentamiseen.
- Varmistetaan, että viranomaisten lakisäateistä velvoitetta neuvotella saamelaiskäräjien kanssa noudatetaan tarkasti asianomaisissa kysymyksissä.

- Tehostetaan toimia, joilla estetään syrjintää ja suvaitsemattomuutta, myös kouluissa, ja torjutaan näitä ilmiöitä käytettävissä olevin keinoin.
- Edistetään puiteyleissopimuksen henkilöllistä soveltamisalaa koskevaa vuoropuhelua niiden kanssa, joita asia koskee.